

Onbewoond ailand

n verhaal ien t Grunnegers deur Be Kuipers

De donkere doagen veur kerst, wordt ter altied zegd. Mor wat te zeggen van de donkere doagen nòa kerst? Noa feestdoagen en old-en-nij is t voak net zo duuster as véur kerst, of nog slimmer. Dikke graauwe wolken mit motregen moaken dat t smirregs om haalf vaaier al begunt te donkern en kin t licht al aan. Ik denk nog voak aan wat mien moeke vrouger zee ien diz' tied van t joar, as t duuster, kold en nat was: "k Wol dat koekoek raip."

De doagen veur kerst kin t ter nog wel mit deur dat haalweg smirregs t licht aal aan mout. Den heb je t idee dat t mooiste nog komt. Mainste mensen hebben vekaanzie en t is apmoal wat ontspannender. t Is gezellig ien hoes mit kerstboom, keerzen en aander verlichten ien en om t hoes en mit lekker eten en drinken.

Mor noa nij-joarsdag is der niks meer ien t veuroetzicht. Weer aan t waark en vannijs de doagelkse dingen doun. De graauwe werkelkhaid dut hom rompslumps aan ons veur, zunder opsmuk. Summege optimisten mainen hoopvol dat ze al vernemen kinnen dat doagen weer laanger worden. Flaauwe kul, op 6 jannewoari is dat nog mor ain menuut! Pas haalf jannewoari is t n hail luk beetje te zain en den nog mit mooi zunschien weer.

Aander lu loaten kerstboom nog kwaitn' hou laank ien hoes staan. Dij doun haalf jannewoari net of t nòg feest is. Mor t is zulfverlakkerij, oetstel van execuutsie. Men mout ter toch n moal aan dat feestdoagen echt veurbie bennen. Doarom gooi ik kerstboom doalek noa nij-joar vot.

t Is weer begun jannewoari. Spullen van boeten bennen weer te schuur oethoald, dat ter eerder ienzet is vanwege oljoarsoavend en meugelke sleperij. Bloumpotten, toenslang, n toentovael, ofvaalcontainers, zukswathen. Want der wordt tegenwoardeg meschain nait meer sleept en juist wèl aal meer vuurwaark ofstoken, mor hier en doar wordt ter toch nog wel ais wat weg-hoald. Ik neem t risico nait en hoal ales wat lös staat, ien hoes.

Op stroat ligt nog n dikke troep van dij rooie vuurwaarkrommel. De restanten van ain heftege naacht. Wel dat oproemt bie ons ien dörp? Gemainte nait en milieudainst oet Stad ook nait. t Verswient mit de tied en sums kin je ien meert nog hier of doar van dij rooie rommel tegenkomen, touglichs mit n verdwoald stokje van n vuurpiel ien dakgeut of ien n stroek.

Vrouger, dou mien kiender en aander buurtkiender nog thoes woonden, waren ze ook mit vuurwaark aan gang. Op aanwies van olders mozzen ze dij rommel op stroat aanderdoag-smörgens zulf weer oproemen. t Ging meschain nait van haarten, ze deden t aal. Mor buurtkiender bennen groot en verswonden noar aander dörpen en steden. Toch liggen der nou op nij-joarsdag overaal dikke bulten vuurwaarresten op stroat, veul meer as ien tied van ons kiender. Apaart...

Der is wel meer apaart ien wereld. Op t gevoar òf dat ik n ol kerel aan t worden ben en begun te kloagen, verboast t mie toch ale joaren weer houveul geld mensen aan vuurwaark verknappen. Wie leven ien n financiële krieses, willen ze ons wiesmoaken. Het zel apmoal wel en ik ben leste dij dat ontkent, ik ben ja gain econoom.

Mor zulf verneem ik doar waaineg van. Ik heb weliswoar al vanof 2008 gain priescompensatoatsie van mien penzioun meer had. En dit nije joar wor ik ook nog extroa kort. Ik boer dus feidelk achteroet, mor ik leef der evenzo goud van, ik heb gain reden tot kloagen. En dat ales duurderwordt geef ik ook niks om. Ik tank toch altied gewoon veur fiefteg euro bezine. Dat, ik verneem nait zoveul van n krieses.

Ik heb netuurlek makkelk proaten. As gezinnen mit kiender aal minder geld kriegen, as kostwinners waarkloos worden of as mensen mit n dikke restschuld op heur verkochte hoes zitten blieden, dat is weer hail aans wat. En den zol je toch zeggen, dat mensen worden wat zuneger, goan meer spoaren veur n eventuele tegenslag, n buvver of n abbeltje veur dörst.

Volgens de media doun veul mensen dat ook wel. Mor wat vuurwaark aangait is dat blikboar boeten ale logica om. Ale joaren weer wordt t record van t joar der veur verbroken deur nõg weer meer aan vuurwaark te besteden. Nou mout elk netuurlek zulf waiten woar hai of zai t geld aan besteden wil. Mor ik vroag mie wel ais òf hou slim dij krieses aigelk veur t mensdom is. Want t blifft toch n keuze.

Ik heb zulf haildaal niks mit vuurwaark. Letterlek weggooid geld: achtensesteg miljoun euro veureg joar! t Geft n bult overlant en benoam veur hoesdaaier en bejoarden is old-en-nij n vrezelke tied. En der is nog veul meer mis mit. Ien siervuurwaark zitten veul swoare metoalen dij speziaal veur de kleur- en geluudseffecten zörge. Via regen en aander neerslag komt dat apmoal ien t grondwodder terecht. Mor doar heur je gain mens over, apaart...

Deskundegen schatten t aandail illegoale vuurwaark op daarteg procent. Ien zyk vuurwaark zitten voak de alerschoadelkste stoffen, is ja gain kontrole op dat levensgevoarleke goud oet Polen of China. En den is der nog t fienstof, dat zit weer meer ien knalvuurwaark. De concentratsie ligt op 1 jannewoari voak wel zeuven tot aacht keer zo hoog as bie n normale dagconcentratie. En benoam eerste twij uren van t nije joar bennen nog tientallen moalen hoger. Oké, ien steden meer as op t pladdelaand. Mor t liekt mie nait gezond.

Ik wait wel dat veul mensen gek op vuurwaark bennen. Mien aigen kiender waren dat ien heur jonkhaid ook, mor dij bennen der overhen gruid. En ach, vuurwaark ofsteken op nij-joarsnaacht, t heur ter bie, t is traditie. En der is ook hail mooi vuurwaark. Tot zover gain perbleem. Mor ik begriep nait woarom der al van begun december en tot aan feberwoari aan tou knapt worden mout en benoam soavends en snaachts.

Wat ik ook nait begriep is woarom der zoveul vernaild en kepot moakt worden mout mit joarwizzeln. Dat kost gemainschap ook miljounen. Overhaid pebaaiert ter van ales aan te doun om t ien de hand te holden, mor t liekt hoast wel n netuurverschiensel, doar nait aan te onkomen vaalt. Of mensen heur t haile joar min of meer onder druk fersoonlek gedroagen hebben, mor mit old en nij heur opkropte frustratsies der oetgooien.

Leste joaren goan der aal meer stemmen op om consumentenvuurwaark te verbaiden. Mensen en daaier zitten weken ien stress en angst, t is slim vervoelend, t levert miljouenen euro's aan schoa op. En der komt aal meer illegoal vuurwaark dat hail slim gevoarlek is. Mit as gevolg veul blievende verminkens aan t liggoam. Woarom wil n volk dit toch? Ter vergelieken: dij achtensesteg miljoun euro van veureg joar was aacht moal de opbrengst van de aksie Serious Request van dou, roem aacht miljoun.

Twijde koamer het ter lestdoags over stemd, nog net veur t kerstreces, op veurstel van de Partij voor de Dieren. t Gaait nait deur. Mor oet onderzük eerder dit joar bleek dat fiefteg persent van Nederlanders veur t ofsteken van vuurwerk is en negenvaddeg persent is der tegen, toch zo'n beetje haalf om haalf. Der komt ooit wèl n meerderhaid veur, is mien verwachten. Mor wat verboden is, gait ondergronds ien kriminoaliteit. Net as mit de dreugleggen ien Amerikoa ien twinneger joaren. Of mit softdrugs van tegenwoordeg. Dus ja, of dat den zoveul beder is?

Ik ben altied weer blied as dit soort doagen, mit ale gedoude wat doar blikboar bie heurt, weer veurbie bennen en dat ien jannewoari t gewone leven hom weer hernemt. Dij heisa begunt al doalek noa Sunnerkloas mit winkeldrokte, zangoetvoerens, de 'kerststress' mit de verplichte veziedes en t kerstdiner (wat doun we mit moeke?). En mit kerstmaarten en kerstnaachtdainsten. t Krigt zien hoogtepunt op oljoarsoavend met t geknap van vuurwaark, veul draank, mizzelk moakende euliebollen, vernailens en sleperij.

Al verschaaiden joar zeg ik dat ik nog ais n moal noar n onbewoond ailand wil, of noar n gebied doar hail waaineg mensen wonen. n Stee doar nait aan kerst- en nij-joar doan wordt. Haildaal lös van roazende wereld en haildaal allenneg, van haalf december tot aan haalf jannewoari. Lekker lui ien n vekaanziehoeske, n hotel of n geriefelk pension. n Tas vol cd's, bouken en dvd's mit, laank op ber liggen, lekker eten en drinken en laange wandelingen moaken. Van dat soort dingen...

t Huift nait persé ien n waarm laand, t maag gerust ook roeg weer wezen of dikke vorst mit snij. Aargens hoog ien Laplaand, of ver van bewoonde wereld ien Ierlaand. Desnoods n Wad-denaailaand, ik zol mie wel redden zunder kranten, gain internet, gain tillefoon, gain radio en tv. En as den hier ales weer ien rust is, kom ik weerom, of der niks gebeurd is... Dat liekt mie t alermooiste tou veur dizze doagen.

Mor t is apmoal grootsproak. Mien vraauw wil t nait meer van mie heuren, want ik heb t nog nooit doan en ik zel t woarschienlek ook nooit doun.

Groninger verhalen online

De eerder verschenen Groninger verhalen van Bé Kuipers staan 'los' online via:

 www.contactblad.info/groningerverhalen.html
